

ACTE DE ZALOGIERE DIN BANATUL MEDIEVAL

GHEORGHE CIULEI

Zalogirea este o garanție reală prin care un bun mobil sau imobil este transmis creditorului pentru garantarea unei datorii. Garanția constă în dreptul de a păstra bunul până când datoria garantată a fost stinsă.

În manualul de istoria dreptului românesc¹ se spune că inițial această garanție a format un element constitutiv al contractului de împrumut și în caz de neachitare a împrumutului, zalogul trecea în proprietatea împrumutătorului², începând însă din secolul al XIII-lea zalogirea a devenit un element de asigurare a plății datoriei, iar dreptul creditorului s-a redus la vinderea bunului zălogit pentru a satisface din preț. Se poate că această concluzie a fost trasă de autorii tratatului din documentele anterioare secolului al XIII-lea, pe care le-au avut la dispoziție, însă noi, în Banat, nu am găsit documente publicate în care să fie vorba de zalogire înainte de anul 1355³ dar din niciunul din aceste documente — care se înmulțesc în secolele XV și XVI — nu rezultă că creditorul ar putea deveni proprietarul bunului zălogit în mod automat, ci numai cu consimțământul proprietarului bunului zălogit. În acest sens putem menționa un document din anul 1489⁴ în care este vorba de o frumoasă cingătoare pe care nobilul Mihail de Măciș împreună cu mama sa au dat-o zalog pentru suma de șapte florini unui iobag al lui George Găman de Bizere. În urma morții iobagului respectiv, fără a lăsa urmași, moștenitori, succesiunea lui și deci și podoaba respectivă au revenit lui George Găman de Bizere.

Acesta din urmă a somat la trei termene, la scaunul de judecată, pe proprietari să-și răscumpere bunul zălogit, arătând că în aceste vremuri tulburi obiectul zălogit se poate pierde. La cea de-a treia ședință a scaunului de judecată, proprietarii citați arată că nu mai vor să-și răscumpere bunul zălogit și că i-l lasă pentru suma zălogită în proprietatea lui George Găman de Bizere.

Este interesantă formularea prin care i se recunoaște acestuia proprietatea asupra obiectului zălogit: „...eindem Nobili Georgio relinquit perpetue permansurum“. În afară de lămurirea asupra proprietății obiectului zălogit, pe care textul acestui document ne-o aduce, trebuie să mai menționăm că în acest document se pomenește că proprietarii obiectului zălogit au fost chemați de trei ori în fața scaunului de judecată, ceea ce indica, după cum vom vedea, că procedura a fost făcută în conformitate cu dispozițiunile lui „jus valachicum“.

În acest sens mai putem invoca un document din anul 1503⁵ în care se spune în mod expres că nobilul Gabre fiul lui Bogdan din Călugăreni a vrut să-și zalogească părțile posesionare din unele posesiuni din districtul Comyat, având nevoie de o anumită sumă de bani, iar pentru a putea zalogi terenurile respective, Gabre a citat pe toți vecinii și me-

gieșii și mai ales pe doamna Marta, fiica lui Toma de Remete, în trei rânduri, la scaunul de judecată — *iuxta ritum valachie* — deci după vechiul obicei românesc.

Prin urmare, în conformitate cu vechiul drept românesc, acel care zălogia un bun imobil trebuia să citeze la scaunul de judecată rudele și vecinii.

Mai avem însă un document din anul 1643⁶ din care rezultă că părțile creditoare au refuzat să primească suma pentru care au primit în zălog anumite sate indicate în document⁷. Dar această împotrivire de a restitui terenurile primite în zălog nu poate fi interpretată ca fiind o consecință a dobândirii proprietății de către creditori. Pe de o parte este vorba de un succesor al decedaților care au zălogit satele respective și nu știm dacă împotrivirea se referă la calitatea de succesor unic al acestuia pe care creditorii înțeleg să o conteste, iar pe de altă parte nu cunoaștem condițiile acestei zălogiri.

După cum vom vedea mai departe, actele de zălogire conțin câteva condiții destul de curioase care țin seama de interesele sau de capriciile părților. După ce am văzut că creditorul nu poate avea proprietatea bunului zălogit în timpul zălogului și nici în mod automat la expirarea termenului, să vedem care este natura juridică a contractului, cu alte cuvinte care este situația obiectului zălogit precum și a părților față de obiect și una față de alta. Creditorul avea ca și în dreptul roman⁸ posesiunea bunului zălogit, putând să-l folosească și să-i ia fructele în tot timpul zălogirii până la stingerea ei.

În ceea ce privește obiectul zălogirii, după cum rezultă din documentele pe care le avem, el putea să fie un bun mobil, ca de exemplu o podoabă⁹, dar cel mai adesea obiectul zălogirii este format din bunuri imobile, terenurile fiind bine identificate¹⁰ fie că este vorba de unele terenuri agricole sau de sate întregi, iar uneori obiect al zălogirii îl formează unii iobagi cu tot ce aceștia aveau¹¹.

Ca exemplu de zălogire a iobagilor cu tot ceea ce aparținea acestora putem menționa un document din anul 1574¹² cu următorul conținut: „... Quod Nobilis Nicolaus Maczkasy nostram personaliter veniens in presentiam nobis sponte et libere est confessus et retulit in hunc modum. Qualiter ipse pro quibusdam suis necessitatibus presens valde vrgen. euitandis florenos triginta in paratis et numeratis pecunys a nobile Joanne Duma leuare coactus fuisset pro quibus vunum Jobbacionem suum Georgium Maykul vna cum ad eundem Jobacionem pertinentibus item duas terras arabiles in superiori Charina sex vero terras in inferiori Charina vulgo tilamas, in possessione Tynkowa, existens habitas titulo pignoris infra tempus rede mptionis Eidem Joanni Duma dedisset inscripsisset...¹³”

Această zălogire a iobagilor se vede că era destul de frecventă dat fiindcă avem mai multe documente care o atestă¹⁴.

Privitor la folosirea bunurilor zălogite documentele arată că creditorul poate să se bucure de toate drepturile din acel imobil sau teren¹⁵. În ceea ce privește iobagii, după cum am văzut, în documente ni se spune că ei sunt zălogiți cu tot ceea ce le aparține dar nu am întâlnit documente în care să se spună că ei ar urma să fie strămutați sau folosiți în altă parte decât unde se aflau.

Trebuie însă să menționăm că alături de folosul pe care-l aduceau bunurile zălogite, în mod normal mai existau și unele sarcini pe care cel care deține bunul respectiv trebuia să le îndeplinească. În această privință ținând seama de caracterul proprietății feudale trebuie să facem unele distincții. Astfel într-un document din anul 1515¹⁶, Ion Bizere din Caransebeș în numele copiilor și a tuturor neamurilor de sânge zălogește pentru 80 de florini de aur a treia parte din posesiunile sale din Bolwanna și Heuzerowa din districtul Caransebeșului, judecătorului Matei Lazăr din Caransebeș cu condiția că dacă acele posesiuni ar avea anumite obligații față de districtul Caransebeșului atunci Matei Lazar este ținut să îndeplinească acele obligații, însă de serviciile pe care le-ar avea față de castrul Severinului urma să fie ținut Ioan Bizere. Redăm textul documentului: „... Impignoravit et obligavit Coram nobis talimodo vt si que soluciones fierent Circa districtus Illas Mathias Lazar soluere teneatur, Servicia autem que ad Castrum Zewriense contingenths, Johannes Bizerey teneatur“¹⁷. S-a susținut că zălogirea ar fi o vânzare temporară, ceea ce nu este exact și nici nu corespunde din punct de vedere juridic¹⁸. Este adevărat că la zălogire ca și la vânzare-cumpărare exista dreptul de preemțiune al rudelor de sânge, al vecinilor sau megieșilor și că documentele când vorbesc de plata datoriei și de stingerea zălogirii enunță aceasta cu termenul de „redimere“ adică „răscumpărare“, însă esențiala deosebire între zălogire și vânzare-cumpărare este că la prima, creditorul dobândește proprietatea bunului care formează obiectul vânzării. Diferența aceasta reiese cu prisosință dintr-un document din anul 1355¹⁹ în care se spune că dacă acel care zălogește un teren ar vrea să vândă acel teren să fie obligat să dea creditorului în schimb un teren asemănător. După însăși termenii documentului: „... quod si quandocumque predicta particula terre ab eodem nicolao alienaretur extunc idem nicolaus eindem Stephano in alio loco sue possessionis similem particulam terre dare teneatur“²⁰. De aici rezultă în mod clar că acel care a dat zălogul rămâne proprietarul bunului respectiv zălogit putând dispune de el.

În ceea ce privește obligațiile părților trebuie să precizăm că acel care a dat zălogu vre-un bun, este ținut să restituie la termenul care a fost fixat, suma împrumutată. În această privință avem documente care fixează un anumit termen la care urmează a se plăti banii împrumutați sau uneori nu se fixează nici un termen urmând ca până ce zălogitorul aduce banii creditorului, acesta să se folosească de bunul respectiv. Deși de cele mai multe ori în documente nu se fixează un termen pentru achitarea datoriei, uneori acest termen este în mod precis arătat. Astfel într-un document din anul 1586²¹ se arată că termenul de plată al datoriei este de opt ani și în decursul acestui răstimp să nu se poată răscumpăra bunurile arătate: „... ac ad eandem quartam partem seu porcionem quartalem possessionariam ad mediam partem predy prefati, de Jure spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis et limitibus existentibus Eaedem Dominae Barbarae prememoratae pignori obligandam duxissent, tali tamen condicione, vt infra spatium, octo integrorum annorum a data presentium computando, nec ipsi neque posteritates vel consanguinei eorundem redimere possit, neque valeant, Hoc quoque adiecto vt eadem Domina Barbara iam sepefata, vunum Molendium in territorio ipsius possessionis prefate aedificare debeat et teneatur, vt tandem

expensas ad Molendium factas ratione inita, summam expensarum exinde computatam tempore redemptionis Eaedem Dominae iam dictae persolvere debeant et teneantur, Repletis vero octo Annis depositisque et expensarum ad Molendium (...) in paratis similiter et numeratis pecunys, proprijs eorundem et non alienis, Mox et defacto Eandem quartam partem prenotatam et mediam partem predy Moledinumq̄ie aedificatam Eisdem Ladislao et Nicolao Annoka ac Catherinae similiter Annoka prae-fatis absque omni litis contruersia et calumnia remittere debeat et teneatur...⁴²². Desigur că acest timp lung de răscumpărare a zălogului a fost necesar din cauză că creditorul a zidit o moară pe terenurile respective și era firesc ca creditorul să profite un răstimp oarecare de folosință ei, urmând ca la răscumpărarea zălogului debitorii să plătească toate cheltuielile avute cu ridicarea acestei mori. Menționăm că în acest document se precizează că debitorii trebuie să-și plătească datoria cu bani proprii și nu cu bani împrumutați, clauză pe care o întâlnim, după cum vom vedea și în alte documente.

În alte documente termenul scadenței și deci al răscumpărării zălogului este fixat la o anumită dată în fiecare an. De exemplu într-un document din anul 1580²³ Petru Măciș, care constrâns de nevoi, a luat de la Ioan Duma suma de 11 florini, a zălogit acestuia pentru asigurarea datoriei, trei jughere de pământ, care în document sunt precis identificate iar zălogirea s-a făcut cu condiția ca debitorul în fiecare zi de sfântul Gheorghe să aibe posibilitatea să le răscumpere²⁴.

Documentele de zălogire din Banat mai conțin și alte condițiuni dintre care cea mai des întâlnită este, după cum am văzut, aceea ca răscumpărarea să se facă cu bani proprii și nu cu bani străini²⁵. În documente se menționează de cele mai multe ori că la plata sumei datorate creditorul este obligat să restituie bunul zălogit în mod pașnic și fără judecată. Această clauză denotă că de multe ori au fost opuneri la restituirea bunului zălogit. Un exemplu de acest fel de opunere avem într-un document din anul 1643²⁶ în care se spune că judele nobililor din Comitatul Severin, din însărcinarea lui Nicolae Măciș s-a dus la mai mulți creditori ca să le ducă suma de șase sute de florini pentru satele indicate în document și care au fost zălogite de defuncții Petru și Mihail Măciș. Însă creditorii nu au vrut să primească banii, mărturisind că se vor gândi și se vor sfătui ce să facă. De aceea judele nobililor îi citează pe creditori separat la scaunul de judecată deoarece nu au acceptat suma amintită și nu au predat părțile de moșie zălogite. Este însă imposibil ca aici opunerea să fie avut drept cauză contestarea titlului de moștenitor. În ceea ce privește forma în care se făcea zălogirea arătăm că ea se făcea în fața instanței de judecată, care ia act de voința părților și redactează înscrisul care se predă părților. Prin urmare în ceea ce privește natura zălogirii, ea era ca și în dreptul roman de natură convențională fiind întărită de o decizie a autorității judiciare. Dintr-un document din anul 1499²⁷ rezultă că moștenitorii masculini ai defunctului Philip Halgas de Zorilenc au acceptat să despăgubească suma de douăzeci de florini drepturile succesoriale respectiv zestrea fiicei lui Philip Halgas de Zorilencz. După cum se spune însă în document: „... tamen ipsi nunc propter nimiam paupertatem prefatos viginti florenos unde persolvere non haberent: et neque possent: ab hos ipsi totalem porcionem possessionariam

annotati condam Nobili Philipi Halgas in eadem possessione Zorilencz supradicta habitam, cum cunctis eiusdem porcionis vutilitatibus quouis nominis vocatis: eindem annotate Nobili domine dorothee pro predictis XX florenis auri: infra tempus redemcionis sue: titulo pignoris obligassent...²⁸. Deci neavând posibilități ca să plătească suma fixată pentru drepturile fiicei defunctului Philip Halgas de Zorilenț prin hotărîrea dată se zalogesc bunurile succesoriale până la achitarea sumei. S-ar părea că în acest caz avem, ca și în dreptul roman, o zalogire care rezultă dintr-o hotărîre a autorității judiciare, însă dacă analizăm mai bine natura ei juridică vedem că este tot convențională deoarece succesorii au arătat că nu au posibilități să plătească suma cu care au fost de acord, și au convenit să lase bunurile succesoriale zalog până la achitarea sumei. Deci este o zalogire convențională întărită de o decizie a autorității judiciare, ca și celelalte zalogiri cu care părțile se prezentau în fața instanțelor de judecată spre a le întări și a le fixa prin înscris.

În ceea ce privește zalogirea testamentară pe care o întâlnim în dreptul roman noi nu am întâlnit-o în documentele analizate. Dacă încercăm să aranjăm cronologic documentele care conțin acte de zalogire atunci se poate constata că cele mai multe acte de zalogire le întâlnim în a doua jumătate a secolului al XV-lea și în secolul al XVI-lea.

Faptul că zalogirea unor bunuri, mai ales imobile era destul de frecventă în Banat, se explică atât ca o consecință a unor grele situații economice rezultate din luptele purtate cu turcii și care au atins multe familii nobile din Banat, cât și în urma faptului că din ansamblul relațiilor sociale în feudalism rezultă că zalogirea era importantă ea fiind legată de rolul capitalului comercial în societatea feudală. Pentru a ilustra această situație socială care de cele mai multe ori este menționată prin clauza că acel care zalogește bunul a fost într-o mare și stringentă nevoie, menționăm un document din anul 1478²⁹ din care rezultă că Iacob de Măcișcaș s-a prezentat înaintea Banilor de Severin arătând că fratele său Zaharia de Măcișcaș a dat în zalogire unele sate lui Mihail de Mâtnic pentru suma de douăzeci de florini având nevoie de acești bani ca să-și răscumpere fiica luată în captivitate de turci. Iacob de Măcișcaș nedorind ca aceste sate să fie în mâini străine a plătit suma pentru care bunurile au fost zalogite văduvei lui Mihalil de Mâtnic care a fost de acord să restituie respectivele așezări. Pe noi ne interesează deocamdată partea din document în care se arată motivul zalogirii: „... Quod nobilis vir Iacobus de Matskas, nostram veniens personalem in presenciam, Nobis significare curavit in hunc modum: Quodquia pristinis diebus filia cuiusdam Zacharie de Matskas, fratris scilicet sui coindivisionalis, per sevisimos Turcos, capta et abducta fuerat. Quam nobilem puellam genitrix eiusdem videlicet. Relicta ipsius quondam Zacharie redimere cupiens, vniuersas porciones suas possessionareas, in possessionibus Matkas predicta, ac Csuta, Tövis, Tinkova et Perlö vocatis omnio in districtu Karansebes existentes habitas, Egregio quondam Michaeli de Muthnok pro viginti florenis Auri impignoverat cum cunctis earum utilitatibus³⁰.

Din documentele pe care le-am analizat precum și din alte documente³¹ rezultă că zalogirea unui imobil se făcea în fața instanțelor de judecată și că înainte de întocmirea actului de zalogire în conformitate cu normele lui „jus valachicum“ rudele și megieșii trebuiau să fie citați de

trei ori, respectiv la trei termene ale scaunului de judecată. În acest sens revenim la două documente menționate la începutul acestui studiu și anume un document din anul 1489³² în care este vorba de o podoabă zălogită care a revenit prin succesiune lui George Găman de Bizere și care citează pe zălogitori la trei termene să spună dacă răscumpără sau nu răscumpără podoaba zălogită. La cel de al treilea termen aceștia se prezintă și declară că nu înțeleg să-și mai reia zălogul care astfel în conținutul sumei zălogite rămâne proprietatea lui George Găman de Bizere.

Într-un alt document din anul 1503³³ se spune expres că nobilul Gabre fiul lui Bogdan din Călugăreni a vrut să-și zălogească părțile posesionare din unele posesiuni pe care le avea în districtul Comiat, iar pentru aceasta a citat pe toți vecinii și megieșii dar mai ales pe doamna Marta fiica lui Toma de Remete, la trei termene la scaunul de judecată, conform lui „jus Valachicum“ — „Juxta ritum volachicae“ — după cum se spune în document. Deci procedura zălogirii se îndeplinea în fața scaunului de judecată, iar pentru a avea bunul liber pentru zălogire era necesar să fie citate rudele de sânge și vecinii sau megieșii la trei termene, aceasta conform vechiului drept românesc. Pentru a lămuri această problemă trebuie să ne punem întrebarea de ce în partea mare de documente prin care se constată zălogiri nu întâlnim menționarea prezentării sau citării la cele trei termene de judecată?

În multe documente întâlnim precizarea că zălogirea se face și în numele descendenților precum și a rudelor de sânge³⁴. Această clauză se întâlnește de exemplu într-un document din anul 1515³⁵ prin care Ion Bizere zălogește lui Matei Lazăr, judecător din Caransebeș, unele posesiuni ale sale din districtul Caransebeș, ca și într-un document din anul 1566³⁶. În ambele documente este de remarcat că această clauză are un conținut identic: „... Coram nobis personaliter constitutus Onera et quilibet gravamina filiorumque suarum et omnium consanguineorum In se assumendo...“³⁷.

În alte documente este vorba de zălogiri între rude. Un astfel de exemplu avem într-un document din anul 1574³⁸ în care Nicolae Măcișă zălogește terenuri și iobagi pentru șaptezeci de florini lui Ștefan Măcișă. Dar iarăși în cele mai multe cazuri este probabil că actul de zălogire a fost încheiat după citațiile respective în fața autorităților legale și că el reprezintă numai faza finală a zălogirii așa că celelalte chemări în fața scaunului de judecată sunt subînțelese. Această chemare a rudelor, a vecinilor și a coindivizilor cu ocazia unor astfel de zălogiri se făcea cu scopul ca ei să-și apere dreptul lor de a putea lua ei cu precădere în zălog bunurile respective. Acest drept al rudelor, al vecinilor și al coindivizorilor care se manifestă și în cazul de transfer al proprietății, nu este altceva decât dreptul de preemțiune sau „protimisis“ din Principatele române. După cum V. Al. Georgescu a arătat³⁹ ca și forme de drept comun în Principatele române existau protimisisul rudelor, al devălmășiei și al vecinătății. Aceste tipuri de preemțiune existau și în formele lui „jus valachicum“ așa cum acesta se aplica în Banat. Un exemplu de răscumpărare a unei zălogiri de către rudenia de sânge avem într-un document din anul 1478⁴⁰ conform căruia după cum am arătat, pentru ca părțile posesionare din moșiile Matskas, Csuta, Tövis, Tinkova și Perlö să nu fie în mâini străine sunt răscumpărate de Iacob de Măcișă rudă

sau eventual fratele lui Zaharia de Măciçaș. Un alt exemplu de răscumpărare de către fratele și consanguinul lui Sandru Sysman care a vrut să zalogească mai multe localități lui Iacob de Marga față de care a fost obligat la plata sumei de 19 florini aur, i-l aflăm într-un document din anul 1470⁴¹. Martin Tewrek fratele și consanguinul lui Sandru Sysman a achitat el suma urmând ca frații săi dacă vreau să răscumpere localitățile zălogite, Martin să fie obligat să le remită. Într-un document din anul 1503⁴² după cum am văzut, Gabre fiul lui Bogdan de Călugăreni somează la trei termene de judecată pe toți „uniuersos vicinos et commmentaneos suos“ precum și pe moștenitorii lui Toma de Remete, probabil rudele sale, să preia dacă vreau zalogirea unor moșii din districtul Coymat.

În alte documente este vorba numai de răscumpărarea din partea descendenților sau a rudelor de sânge, după cum ni se spune într-un document din anul 1515⁴³, iar în alte documente această clauză nu mai este menționată. Înseamnă aceasta oare că preemțiunea vecinilor și a coindivizionarilor nu mai avea loc în aceste cazuri? Noi credem că ea și-a păstrat pe mai departe valoarea juridică ca instituțiune, dar că aplicându-se destul de rar în practică este în general menționată sub termenul generic „intra tempus redemcionis“.

Iar acum pentru a conchide trebuie să accentuăm încă odată numărul mare de zalogiri din secolele XV-lea și XVI-lea în Banat, datorită situației economice grele ca rezultat al luptelor cu turcii. Zalogirile aveau ca obiect atât bunuri imobile cât și bunuri mobile și deseori iobagi cu bunurile care le aparțineau. Condițiile de răscumpărare erau bine fixate în actele încheiate dar de cele mai multe ori răscumpărarea se făcea fără să fie fixat vreun termen, creditorul putând folosi bunul zălogit până când i se achita suma împrumutată.

Preemțiunea rudelor de sânge și a coindivizarilor ca și a vecinilor își are rolul ei ca și la actele de vânzare-cumpărare.

În ceea ce privește formele zalogirii menționăm că ea se făcea printr-un act încheiat înaintea instanțelor de judecată, după ce în mod normal se citau părțile care aveau drept de preemțiune.

NOTE

1 *Istoria dreptului românesc*, I, București, 1980.

2 *Ibidem*, p. 561.

3 Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, III, p. 29. (În continuare, *Krassó...*).

4 Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, I/2, p. 311.

5 Pesty Frigyes, *Krassó...*, III, p. 476, precum și în Hurmuzaki, *Op. cit.*, I/2, p. 510.

6 C. Feneșan, *Documente medievale bănățene*, Timișoara, 1981, p. 181.

7 Satele arătate ca fiind zălogite sunt următoarele: Tincova, Zăgujeni, Jupa, Felső, Maczkas, Ruginosu, Dumbrouicza precum și prediile Delar, Valeadeni, Secaș și Gradiște.

8 În privința posesiunii pe care creditorul o avea în dreptul roman — „possesio ad interdicta“ — a se vedea A. E. Giffard, *Précis de droit romain*, Paris, 1938, II, p. 101.

- 9 Pesty Frigyes, *A Szörény Bánság*, III, p. 99—100. (În continuare, *Szörény...*); E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, 1/2, p. 311.
- 10 C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 146 și urm., Pesty Frigyes, *Krassó...*, IV, p. 90—106.
- 11 C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 109—110.
- 12 Pesty Frigyes, *Szörény...*, III, p. 401.
- 13 În traducere textul are următorul conținut: „Deoarece venind în fața noastră în persoană nobilul Nicolae Măcișcaș, ne-a raportat și ne-a mărturisit din voința sa liberă în acest mod. Deoarece pentru a evita anumite nevoi ale sale a fost constrâns să ia de la nobilul Ioan Duma treizeci de florini socotiți și numărați, pentru care a dat în zalog până la răscumpărare un iobag al său pe George Maicu împreună cu tot ceea ce ține de acest iobag, la fel două terenuri arabile în țarina de sus și șase terenuri în țarina inferioară numită popular „tilalmas“ existând în posesiunea Tinkova, le-a dat numitului Ioan Duma și le-a transcris cu titlu de zalog în intervalul până la răscumpărare...”.
- 14 Pesty Frigyes, *Krassó...*, IV, p. 90, 106—107; C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 109—110.
- 15 Pesty Frigyes, *Krassó...*, III, p. 456—457. Menționăm că în textele documentelor drepturile creditorului care a primit bunul zălogit sunt arătate în felul următor: „...prefate domine fides extradedit, ac possidendas, frueudas tenendas et habendas assignassent...”.
- 16 *Idem*, *Szörény...*, III, p. 158—159.
- 17 Traducerea este următoarea: „...a zălogit și s-a obligat înaintea noastră astfel că dacă ar avea plăți să facă față de district, acelea trebuie să le plătească Matei Lazăr, serviciile însă care au legătură cu castrul Severinului de acelea se ține (obligat) Ion Bizere”.
- 18 *Istoria dreptului românesc*, I, p. 578 și urm.; D. Firoiu, *Istoria dreptului românesc*, (manual), p. 103.
- 19 Pesty Frigyes, *Krassó...*, III, p. 29.
- 20 Textul are următoarea traducere: „...că dacă și când vreodată arătata bucată de teren, de către acel Nicolae se va înstrăina de atunci acel Nicolae este ținut să dea acelui Ștefan în alt loc al posesiunii sale o bucată de teren asemănător”.
- 21 Pesty Frigyes, *Krassó...*, IV, p. 117.
- 22 Traducerea textului este următoarea: „...și la aceea a patra parte sau porțiune cvaratală din jumătatea parte a prediului menționat cu tot ce-i aparține de drept și trebuie să-i aparțină sub adevăratele sale hotare și în limitele existente, aceleiași doamne Barabara sub obligația zălogirii s-a dat, totuși sub asemenea condițiune ca în răstimpul de opt ani întregi începând de la data prezentă și nici urmașii sau rudele lui să nu poată răscumpăra (subbânteles înaintea îndeplinirii termenului). La acestea se adaugă ca aceiași doamnă Barbara trebuie și este ținută să edifice o moară pe teritoriul acelei posesiuni susamintite, că totuși cheltuielile făcute cu această moară contractată, suma cheltuielilor de atunci de la socotitul timp al răscumpărării trebuie plătită aceleiași zise doamne. Împliniți într-adevăr cei opt ani și depuse cheltuielile (făcute) cu moara... de asemenea în bani numărați și proprii și nu străini și de fapt aceea a patra prenotată și jumătate din prediu, și moara zidită acelora Ladislau și Nicolae Annoka și Caterinei la fel Annoka amintiți se vor (remite) și de la orice contracțiere și de la orice șicană în justiție trebuie și este ținută să renunțe...”.
- 23 A se vedea documentul publicat de C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 62—68.
- 24 După ce se arată și se identifică terenurile, în document se spune: „...pe care le-a dat și le-a zălogit până la vremea răscumpărării, însă așa să aibe posibilitatea să le răscumpere, astfel după cum le-a dat și le-a zălogit în fața noastră în chipul de mai sus, prin țaria și mărturia acestei scrisori a noastre...”. Traducere după C. Feneșan, *Op. cit.*
- 25 Pesty Frigyes, *Krassó...*, IV, p. 177 și urm.
- 26 A se vedea documentul la C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 181—182.
- 27 Pesty Frigyes, *Krassó...*, III, p. 474 și urm.
- 28 Traducerea este următoarea: „...însă ei însăși acum pentru excesiva lor sărăcie nu au putut să plătească amintiții douăzeci de florini și nici nu pot; de aceea ei însăși întreaga porțiune posesionară a susnumitului nobil Filip de Halgas din aceiași posesiune Zorilentz locuită și mai sus menționată cu toate folosințele acelei porțiuni oricum ar fi numite și care aparțin de drept la aceea (porțiune) acelei menționate doamne Dorothea pentru cei mai înainte zișii douăzeci de florini de aur se mai obligă până la timpul răscumpărării sub titlu de zălog”.

- 29 Pesty Frigyes, *Krassó* . . . , p. 443—444.
- 30 Traducerea textului este următoarea: „... Deoarece nobilul domn Iacob de Măciçaș venind în fața noastră ne-a adus la cunoștiință următoarele: Deoarece în zilele de mai înainte fiica lui Zaharia de Măciçaș fratele său condvizional, de către sălbaticii turci a fost prinsă și dusă. Pe care nobilă fată în mod evident mama care a născut-o văduva lui Zaharia fiind dornică să o răscumpere, toate părțile ei posesionare din posesiunile numite Măciçaș și Ciuta, Tövis, Tinkova și Perlö numite toate în districtul Caransebeș existând și fiind situate, distinsului Mihail de Mâtnic le-a zălogit cu toate folosințele lor”.
- 31 Pesty Frigyes, *Krassó* . . . , III, p. 476.
- 32 *Idem*, *Szörény* . . . , III, p. 99—100.
- 33 *Idem*, *Krassó* . . . , III, p. 476.
- 34 C. Feneșan, *Op. cit.*, p. 59—60.
- 35 Pesty Frigyes, *Szörény* . . . , III, p. 158—159.
- 36 *Idem*, *Krassó* . . . , III, p. 420.
- 37 Traducerea este următoarea: „... venind înaintea noastră personal a luat asupra sa sarcinile și orice incomodități din partea fiilor și a fiicelor precum și a tuturor rudelor de sânge...”.
- 38 Pesty Frigyes, *Szörény* . . . , III, p. 404.
- 39 V. Al. Georgescu, *Preemțiunea în istoria dreptului românesc*, p. 74.
- 40 Pesty Frigyes, *Krassó* . . . , III, p. 443 și urm.
- 41 *Ibidem*, p. 425.
- 42 E. Hurmuzaki, *Op. cit.*, p. I/2, p. 311.
- 43 Pesty Frigyes, *Szörény* . . . , III, p. 158—159.

ACTES DE NANTISSEMENT DE BANAT MEDIEVAL

(Résumé)

Cette étude présent quelques contributions concernant le problème juridique de nantissement. Pour ça, l'auteur emploie des documents médiévaux banatois. Tels documents, notamment de XV—XVI-e siècle, démontrent que le créancier ne devenait automatiquement le propriétaire du bien mis en gage. On souligne que dans ce domaine on respectait les normes établies par „la tradition”, ou „jusvalachicum”.